

De Kindwijzer

Leidraad voor kinder- en jeugdjournalistiek
in tijden van nepnieuws en desinformatie

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaamse Vereniging
van Journalisten

De Kindwijzer is een leidraad van het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi), in samenwerking met de Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ), voor NieuwsWijsNeuzen, een project gesubsidieerd door het Departement van Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid.

©2024

De Kindwijzer

Leidraad voor kindwijze journalistiek

Inhoud

Inhoud	1
Inleiding	2
Waarom een Kindwijzer?.....	2
Voor wie is de Kindwijzer?.....	4
Wat biedt de Kindwijzer?	4
Het uitgangspunt: In het belang van het jonge publiek	6
Aan de slag: Aanbevelingen en handvatten	8
Toegankelijk.....	8
Begrijpelijk.....	11
Beschermend	13
Stimulerend	16
Participatief	18
Met bijzondere aandacht voor desinformatie	21
Samengevat	24
Bijlagen	26
Het recht op informatie.....	26
Omgang van de pers met minderjarigen.....	27
Identificatie van minderjarigen.....	29
Bronnen	30
Colofon	34

Inleiding

WAAROM EEN KINDWIJZER?

De Kindwijzer heeft als doel het **fundamentele recht van kinderen en jongeren op informatie** te beschermen in tijden van **nepnieuws en desinformatie**. Deze leidraad helpt journalisten om hun berichtgeving beter af te stemmen op een jong publiek: hij maakt van hen **kindwijze journalisten**. Dat moet ook helpen om het vertrouwen van jonge nieuwsgebruikers te winnen en van hen **nieuwswijze kinderen en jongeren** te maken.

Recht op informatie

Het **Kinderrechtenverdrag** van de Verenigde Naties (1989) bepaalt:

ALLE KINDEREN EN JONGEREN HEBBEN RECHT OP “TOEGANG TOT INFORMATIE EN MATERIAAL UIT EEN VERScheidenHEID VAN NATIONALE EN INTERNATIONALE BRONNEN, IN HET BIJZONDER INFORMATIE EN MATERIAAL GERICHT OP HET BEVORDEREN VAN HUN PSYCHISCHE EN MORELE WELZIJN EN HUN LICHAAMELIJKE EN GEESTELIJKE GEZONDHEID.” (IVRK ART. 17)

- Dit is geen bijzondere gunst aan kinderen en jongeren, maar een **juridisch verankerde plicht** voor overheden tegenover jonge burgers.
- Hierbij wordt een **grote verantwoordelijkheid** toegekend aan massamedia: alle **journalisten**, ook wie voor commerciële media of eigen rekening werkt, vervullen een maatschappelijke dienst en moeten dit kinderrecht faciliteren.

Zie bijlage 1

- Het recht op informatie speelt een belangrijke rol in het Kinderrechtenverdrag omdat het zowel een **intrinsieke waarde** heeft als **andere kinderrechten ondersteunt**. Zo is de vrije toegang tot diverse informatie van grote invloed op de realisatie van de rechten op ontwikkeling, participatie, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, onderwijs, gezondheidszorg of vrije tijd. Er dreigen dus grote gevolgen voor kinderen en jongeren wanneer hun recht op informatie wordt bedreigd door nepnieuws en desinformatie.

Probleem van nepnieuws en desinformatie

Hoewel er uiteenlopende vormen van desinformatie bestaan, kunnen we algemeen stellen dat **desinformatie onbetrouwbare informatie is die wordt verspreid met als doel te misleiden**.

- Deze misleiding kan onschuldig zijn (denk aan een aprilgrap), maar ook erg **schadelijk** (zoals bij desinformatie over gezondheid, het klimaat of schendingen van mensenrechten).
- Omdat desinformatie zich niet aan journalistieke regels houdt, kan het zich als erg **aantrekkelijk en overtuigend** presenteren.
- Heel wat desinformatie viseert ook **de boodschappers van informatie**: wetenschappers, rechtbanken en journalisten. Soms probeert ze zelfs 'dé wetenschap', 'hét gerecht' en 'dé mainstream media' **in diskrediet te brengen**.

Voor journalisten is het dus zaak om actief mee desinformatie te bestrijden en te blijven inzetten op betrouwbare berichtgeving. Het bouwen van een vertrouwensband met een jong publiek is daarbij cruciaal: zonder het vertrouwen van burgers kunnen journalisten hun belangrijke **rol van vierde macht binnen een democratische samenleving** niet behoorlijk uitoefenen. Desinformatie bedreigt de journalistiek, de democratische rechtsstaat en de rechten van de mens en het kind. Betrouwbare journalistiek biedt hier een antwoord op.

VOOR WIE IS DE KINDWIJZER?

De Kindwijzer is bestemd voor iedereen die nieuws maakt of verspreidt dat is gericht op kinderen en jongeren. In de eerste plaats zijn dat **kinder- en jeugdjournalisten** die reeds professioneel actief of in opleiding zijn. Maar **ook reguliere journalisten** hebben er baat bij om hun nieuwsaanbod vaker en beter af te stemmen op een jong publiek. De journalistieke verantwoordelijkheid om te informeren betreft ook jonge burgers. Bovendien kunnen de traditionele media maar beter vroegtijdig het enthousiasme en het vertrouwen van kinderen en jongeren opwekken, willen ze in de toekomst een nieuwspubliek blijven hebben.

Nog breder kan **iedereen die zich (professioneel) engageert voor kwalitatieve informatieverstrekking voor kinderen en jongeren** – zoals docenten journalistiek, leerkrachten, mediacoaches, content creators of medewerkers van jeugdorganisaties – een beroep doen op deze Kindwijzer.

WAT BIEDT DE KINDWIJZER?

Staten die het Kinderrechtenverdrag ondertekenen, moeten “*de ontwikkeling aanmoedigen van **passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor hun welzijn***” (IVRK 17). Met de Kindwijzer komt de Vlaamse overheid tegemoet aan deze plicht.

De Kindwijzer biedt **algemene aanbevelingen** en **concrete handvatten** voor een journalistieke berichtgeving die op maat is van kinderen en jongeren, hen met respect behandelt, hun vertrouwen in de media stimuleert en hen actief beschermt tegen desinformatie.

Voor deze leidraad werd inspiratie geput uit de Code van de Raad van de Journalistiek, het Kinderrechtenverdrag, wetenschappelijk onderzoek over journalistiek en desinformatie, richtlijnen die eerder al werden ontwikkeld door Mediawijs, interviews met journalisten, onderzoekers en leerkrachten, en een focusgroep met jonge nieuwsgebruikers en -makers.

De aanbevelingen en handvatten zijn opgedeeld in **zes luiken**:

- Een **toegankelijk nieuwsaanbod** is de eerste voorwaarde om bij kinderen en jongeren interesse in kwalitatieve berichtgeving en vertrouwen in ‘de journalistiek’ en ‘de media’ op te wekken. Brede en vlotte toegankelijkheid dient tegelijkertijd het recht op non-discriminatie.
- Door in te zetten op **begrijpelijke** en **beschermende berichtgeving**, erkennen journalisten dat hun jonge publiek mensen omvat die in volle ontwikkeling zijn en die recht hebben op bijzondere aandacht en zorg. Deze inzet dient ook het recht op non-discriminatie en op overleven.
- Door middel van **stimulerende** en **participatieve journalistiek** erkennen journalisten hun jonge publiek tegelijk als volwaardige nieuwszoekers en als burgers met eigen interesses. Deze erkenning dient zowel het recht op ontwikkeling als op participatie.
- Zowel de bescherming als de activering van kinderen en jongeren vereist dat journalisten specifieke aandacht schenken aan het **bestrijden van desinformatie**. Dit omvat het weren van haatzaaiende boodschappen, het duiden van misleidende berichten en het demonstreren hoe kinderen en jongeren zelf kunnen factchecken. Zo bewaken journalisten het recht op informatie.

De meeste *aanbevelingen* zijn **gericht aan individuele journalisten**, maar sommige betreffen (ook) **redacties**. Op basis van hun nieuwsformat en doelpubliek kan elke journalist of redactie **zelf bepalen welke handvatten van toepassing of haalbaar zijn**.

Het uitgangspunt: In het belang van het jonge publiek

Kindwijze journalisten en nieuwsredacties plaatsen de belangen van hun jonge publiek boven de belangen van hun werkgever, politieke of economische machthebbers en hun eigenbelang.

- Ze brengen nieuws dat van belang is voor kinderen en jongeren en doen dit op een manier die hun belangen voorop plaatst.
- Ze benaderen kinderen en jongeren als individuen of burgers en niet als consumenten of kiezers. Ze vermijden dan ook zowel reële als schijnbare belangenvermenging in de vorm van commerciële reclame, propaganda of persoonlijke partijdigheid.

Kindwijze journalisten streven immers niet naar ‘objectief’ nieuws, maar naar onafhankelijke, onpartijdige en faire berichtgeving.

- Ze erkennen dat alle berichtgeving onvermijdelijk gekleurd is door het eigen referentiekader met bepaalde politieke, ethische of culturele **normen en waarden**, en communiceren daar zo open mogelijk over.
- Ze kunnen hun redactionele **keuzes verantwoorden** in het licht van kinder- en mensenrechten, de democratie en de rechtstaat. Dit kan met behulp van een redactiestatuut.
- Ze beseffen dat **onpartijdigheid** geen kenmerk is van een journalist of redactie maar **van de journalistieke methode**. Terwijl absolute neutraliteit meestal onmogelijk is bij de initiële selectie van onderwerpen en de invalshoek van de uiteindelijke berichtgeving, dienen journalisten onpartijdig te zijn tijdens hun nieuwsgaring en onderzoek over het onderwerp.

Kindwijze journalisten beseffen eveneens dat ze niet alleen verslag uitbrengen over de wereld en maatschappij, maar onvermijdelijk ook zelf mee richting geven aan het publiek debat en de publieke opinie.

- Ze wenden deze invloed aan om kinderen en jongeren te beschermen tegen discriminerende denkbeelden, onderdrukkende machtsverhoudingen en sociale ongelijkheden.
- Als tegenmacht bewaken ze daarom hun onafhankelijkheid ten aanzien van alle bronnen, experts, individuele machthebbers en overheidsinstanties. Deze kritische afstand moet er niet alleen zijn, ze moet ook duidelijk merkbaar zijn voor hun jonge publiek.

Waarom dit uitgangspunt?

Het **Kinderrechtenverdrag** stelt: *“Bij alle maatregelen betreffende kinderen (die worden genomen door openbare of particulier instellingen voor maatschappelijk welzijn (...)) vormen de belangen van het kind de eerste overweging”* (IVRK 3). Ook de **Code van de Raad voor de Journalistiek** stelt dat alle journalistieke vrijheden en verantwoordelijkheden gegrond zijn in een **primaire verantwoordelijkheid ten aanzien van het nieuwspubliek**.

De volgende aanbevelingen gaan dieper in op deze belangen en verantwoordelijkheid.

Aan de slag: Aanbevelingen en handvatten

TOEGANKELIJK

1. **Breng je nieuws naar je jonge publiek: ga op zoek naar de plaatsen waar kinderen en jongeren berichten over de actualiteit vernemen en bediscussiëren.**

- Volg de trends en onderwerpen op sociale media die populair zijn bij kinderen en jongeren en pik in op de lopende discussies. Verwijs wel ook steeds door naar nieuwswebsites voor meer verdieping.
- Maak je nieuwsaanbod ook maximaal toegankelijk voor kinderen en jongeren met beperkte internettoegang of met een auditieve of visuele beperking, bijvoorbeeld door ondertitels of een gebarentolk te gebruiken.

Redacties:

- Bied je nieuwsproducten waar mogelijk aan op scholen en bij jongerenorganisaties of verleen medewerking aan projecten zoals 'Nieuws in de klas'.
- Voorzie een betaalbaar nieuwsaanbod voor kinderen en jongeren.

2. **Vertrek voor de inhoud van je berichtgeving zoveel mogelijk vanuit de leefwerelden van kinderen en jongeren en sla van daaruit een brug naar de bredere maatschappij en wereld.**

- Neem de interesses en bezorgdheden van kinderen en jongeren ernstig: beschouw het nieuws dat hen bezighoudt niet als futiel of oppervlakkig. Lever er wel de nodige maatschappelijke duiding of correcties bij.
- Stem het format van je berichtgeving af op je jonge publiek. Gebruik bronnen, invalshoeken en taalgebruik die aansluiten bij de leefwereld van

(minderheidsgroepen onder) kinderen en jongeren. Maar forceer jezelf niet om jongerentaal en humor te gebruiken; kinderen en jongeren verkiezen authenticiteit.

Redacties:

- Onderhoud een klankbordgroep samengesteld uit diverse kinderen en jongeren en een netwerk van contactpersonen uit hun leefwereld (scholen, jongerenorganisaties, jeugdwerkers) om te weten welke onderwerpen je jonge publiek bezighouden.
- Zorg voor de nodige diversiteit onder je redactieleden om voldoende voeling te hebben met die verschillende leefwerelden. Neem jonge professionals aan met frisse visies, leid hen op, maar bied ook ruimte voor hun inbreng.

3. Voorzie een mogelijkheid voor rechtstreekse online communicatie met je jonge publiek.

- Wees dagelijks aanspreekbaar op sociale media en organiseer daarnaast regelmatig momenten waarop kinderen en jongeren hun vragen over een actueel onderwerp kunnen stellen aan journalisten of experts, zoals via livestream.
- Hou toezicht op de socialemediaprofielen, fora, chatruimtes of commentaarsecties van je eigen nieuwskanalen. Ontkracht meteen berichten van gebruikers die desinformatie verspreiden, en verhinder of verwijder discriminerende, lasterlijke, beledigende of pornografische bijdrages. Geef ook aan waarom je iets verwijderde.
- Laat in deze communicatie elk kind in hun waarde: toon respect voor kinderlijke of naïeve opvattingen en voor verschillende meningen en overtuigingen, ook wanneer deze minder regulier zijn. Hanteer het principe dat er geen domme vragen bestaan.
- Wanneer je vragen van kinderen of jongeren over de actualiteit zelf niet kan beantwoorden, verwijs hen dan door naar de best mogelijke toegankelijke bron.

Waarom deze aanbevelingen?

Het recht op informatie kan enkel gerealiseerd worden wanneer de toegang tot informatie gegarandeerd is. Zo'n vrije en vlotte toegang is voor heel wat kinderen en jongeren echter lang niet evident. Net zoals alle andere kinderrechten, moet het recht op informatie dan ook worden gekoppeld aan het principe van **non-discriminatie** (IVRK 2). Kindwijze journalisten houden daarom rekening met de fysieke, culturele en sociale verschillen tussen de leden van hun jonge publiek, en bedienen iedereen gelijkwaardig.

* *

Mensen zijn **vatbaarder voor desinformatie** wanneer zij overweldigd worden door grote ongeordende hoeveelheden informatie (**information overload**) en wanneer zij de indruk hebben dat journalisten **geen voeling** hebben met hun bezorgdheden. Kinderen en jongeren zijn extra gevoelig voor deze indrukken. Kindwijze journalisten kunnen echter beide obstakels omzeilen door de leefwereld van hun jonge nieuwspubliek als vertrekpunt voor hun berichtgeving te nemen.

BEGRIJPELIJK

4. Presenteer jezelf als **herkenbare journalist** of informatieverstrekker.

- Breng je berichtgeving met behulp van een consistent format, zowel visueel als taalkundig.
- Leg regelmatig uit aan je jonge publiek wat de rol van een journalist inhoudt.
- Breng regelmatig je redactie of werkvloer in beeld tijdens je nieuwsuitzending of op je sociale media.

Redacties:

- Laat je nieuws brengen door een beperkt aantal gekende schermgezichten.

5. Zorg ervoor dat je **berichtgeving helder en behapbaar** is voor alle leden van je jonge publiek.

- Beperk de hoeveelheid informatie en kom meteen ter zake.
- Geef duidelijke antwoorden op de belangrijke vragen: wie?, wat?, waar?, wanneer?, waarom? en hoe? Voorkom dat kinderen en jongeren zelf antwoorden gaan bedenken.
- Hou rekening met een gebrekkige voorkennis bij je jonge publiek. Vat waar nodig de context van een nieuwsbericht samen in een tekstkader of explainervideo.
- Gebruik eenvoudige en herkenbare nieuwsformats via vaste mediakanalen. Kies voor een consistente duur, tempo, toon en taalgebruik aangepast aan je (diverse) jonge publiek.
- Zoek een balans tussen niet te snelle en toch levendige, en tussen serieuze en ontspannende berichtgeving. Door het nieuws op een verhalende manier te vertellen, kan je gemakkelijker de hoe?, waarom? en wat nu?-vragen van kinderen en jongeren beantwoorden.
- Zorg ervoor dat je jonge publiek altijd meteen het verschil merkt tussen de journalist enerzijds en een bron, geïnterviewde of expert anderzijds, bijvoorbeeld door hen samen in beeld te brengen of visueel te identificeren.

6. Maak duidelijk hoe je berichtgeving tot stand kwam.

- Leg af en toe uit welke journalistieke processen vooraf gingen aan je berichtgeving: hoe je onderwerpen selecteert, hoe je informatie verzamelt, hoe je je invalshoek bepaalt ... Dit is vooral belangrijk bij delicate of controverse onderwerpen.
- Geef duidelijk aan wanneer (delen van) je tekst-, beeld- of geluidsmateriaal sterk bewerkt werden of zijn geproduceerd met behulp van artificiële intelligentie. Vermijd bewerkingen die de oorspronkelijke boodschap op een misleidende manier vervormen.
- Erken en corrigeer inhoudelijke fouten of ongelukkige redactionele keuzes. Breng kinderen en jongeren bij dat journalistiek feilbaar mensenwerk is, zonder echter je verantwoordelijkheid te ontkennen.

Waarom deze aanbevelingen?

Het recht op informatie wordt pas op een betekenisvolle manier gerealiseerd wanneer de beschikbare informatie voldoende begrijpelijk is voor het doelpubliek. Ook vanuit deze overweging is dit recht gebonden aan het principe van **non-discriminatie** (IVRK 2). Kindwijze journalisten houden daarom rekening met verschillen in leeftijd, talige ontwikkeling en behoeften (IVRK 17d) en neurodiversiteit onder hun jonge publiek, en bedienen ook op deze vlakken alle kinderen en jongeren gelijkwaardig.

* *

Om een **aantrekkelijk alternatief** te bieden **voor desinformatie**, moet degelijke, kindwijze journalistiek streven naar berichtgeving die meteen bevattelijk is, begeistert én transparant is.

BESCHERMEND

7. Hou rekening met de **mogelijke psychologische impact** van je berichtgeving op je jonge publiek. Dit betekent niet dat je bepaalde nieuwsonderwerpen sowieso uitsluit, wel dat je de hoeveelheid, toon en duiding afstemt op kinderen en jongeren.

- Dramatiseer het nieuws niet onnodig, noch in positieve noch in negatieve zin. Stel je jonge publiek gerust bij zwaarwichtig negatief nieuws door de gebeurtenissen voldoende te verklaren, betrouwbare experts in te schakelen en ruime aandacht te schenken aan oplossingen.
- Kondig controversiële onderwerpen of confronterende informatie duidelijk aan. Hierdoor kunnen kinderen en jongeren ervoor kiezen om niet te worden geïnformeerd over bepaalde zaken. Wees hierbij voldoende specifiek, zodat je jonge publiek wel een geïnformeerde keuze kan maken en niet net nieuwsgierig wordt gemaakt.
- Toon geen gruwelijke beelden, maar verzwijg daarom niet de impact van belangrijke gebeurtenissen: interview wel getuigen of toon bijvoorbeeld verwoeste gebouwen.
- Deel geen onnodige details over misbruik of zelfdoding.
- Neem eens een dag pauze in je berichtgeving over een gruwelijk of deprimerend nieuwsonderwerp.
- Zorg dat je berichtgeving voldoende positieve inhoud bevat en sluit een nieuwsoverzicht af met een luchtiger nieuwsfeit.

Redacties:

- Beperk je berichtgeving tot enkele vaste momenten per dag, afgestemd op het school- en dagritme van kinderen en jongeren.

8. **Bescherm kinderen en jongeren tegen alle vormen van lichamelijk en geestelijk geweld.**

- Informeer kinderen en jongeren over de schadelijkheid en strafbaarheid van mishandeling, uitbuiting, seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van kinderen.
- Benoem en veroordeel *hate speech* bij elke gelegenheid.

Hate speech = uitspraken of beelden die een persoon of groep aanvallen – of anderen daartoe aanzetten – op basis van ras of afkomst, religie of levensbeschouwing, sekse, gender of seksuele oriëntatie, lichamelijke of geestelijke beperking, neurodiversiteit, klasse of leeftijd.
- Deel op een toegankelijke manier de contactgegevens van hulplijnen voor zelfdoding, mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik, grensoverschrijdend gedrag, pestgedrag, discriminatie of substantiemisbruik telkens wanneer deze onderwerpen ter sprake komen in je berichtgeving.
- Wees uitermate terughoudend in het vrijgeven van informatie die de identificatie van minderjarige daders of slachtoffers van een van deze praktijken mogelijk maakt.
- Waarschuw voor de schadelijke effecten van trends, uitdagingen of misleidende berichten die circuleren op sociale of in traditionele media, op de gezondheid of het welzijn van kinderen en jongeren.

Redacties:

- Lanceer bewustmakingsacties over bijvoorbeeld gezonde voeding, verkeersveiligheid, (online) pesten, discriminatie of grensoverschrijdend gedrag.

9. **Informeer kinderen en jongeren over het bestaan en het bindende karakter van kinderrechten.**

- Raadpleeg de kindvriendelijke overzichten van de kinderrechten op de websites van Unicef, de Kinderrechtencoalitie of tZitemzo.

Zie bijlage 3

- Informeer kinderen en jongeren ook wanneer hun rechten niet worden gerespecteerd (door machthebbers, politieke beslissingen of maatschappelijke gebeurtenissen) en hoe ze dit kunnen aankaarten.
  - Grijp tijdens een interview meteen in als standpunten worden ingenomen die indruisen tegen mensen- of kinderrechten of die discriminerend zijn. Individuen van wie geweten is dat zij dergelijke standpunten verkondigen, voer je niet opnieuw op als bron of expert voor nieuwsduiding.
- Doe dit ook bij uitspraken, handelingen en praktijken die de basisprincipes van de rechtsstaat of internationale rechtsafspraken schenden of onder druk zetten.

Waarom deze aanbevelingen?

Het recht op informatie kan ook maar ten volle gerealiseerd worden indien kinderen en jongeren **informatie op een gezonde manier kunnen verwerken**. Traumatiserende informatie of informatie-overdaad kunnen daarentegen leiden tot fysieke en emotionele overprikkeling, verslaving aan nieuwsconsumptie (*fear of missing out*) of net nieuwsmoeheid. Ook deze problemen treffen in sterke mate (kwetsbare) kinderen en jongeren. Kindwijze journalisten gaan daarom zorgzaam om met de hoeveelheid nieuws die ze verspreiden, en met het tempo en de toon waarop ze dit doen.

* *

Om een kwalitatief alternatief te bieden voor de aantrekkingskracht van desinformatie, moeten journalisten streven naar berichtgeving die **inhoudelijk en vormelijk prikkelt** zonder mentaal te belasten. Desinformatie kan trouwens zelf worden gezien als een **vorm van geweld** tegen onze vermogens om kennis te verwerven en om mensen of democratische instellingen te vertrouwen. Bovendien zet desinformatie vaak aan tot **discriminatie**. Kindwijze journalisten beschermen kinderen en jongeren daarom (pro)actief tegen desinformatie en informeren hen over hun rechten.

STIMULEREND

10. Zet ruim in op berichtgeving die de **ontwikkeling van kinderen en jongeren bevordert**, met name hun sociale, psychische en morele welzijn en hun lichamelijke en geestelijke gezondheid.

- Bericht veelvuldig over sport en andere bewegingsactiviteiten, gezonde voeding, socioculturele activiteiten, kinderboeken, leefmilieu of mentaal welzijn.
- Focus in je berichtgeving op oplossingen voor problemen in plaats van individuen of groepen te problematiseren.
- Koppel je berichtgeving aan 'Hoe doe je dit nu zelf?' of 'Start to ...' tutorials.

11. Verruim de leefwereld van je jonge publiek door toegang te bieden tot informatie en materiaal uit een **verscheidenheid van nationale en internationale bronnen**.

- Ga waar nodig internationale samenwerking aan voor het maken, uitwisselen en verspreiden van dergelijke informatie en materiaal.

12. Moedig kinderen en jongeren aan om gebruik te maken van hun **recht om vrij inlichtingen en denkbeelden te geven** en hun recht op **vrijheid van meningsuiting**.

- Beëindig online artikels met een uitnodiging tot feedback of het delen van meningen, zoals 'Wat vind je hiervan?' of 'Wat zou jouw vraag zijn aan de geïnterviewde?'
- Informeer kinderen en jongeren waar gepast dat het recht op vrije meningsuiting niet geldt voor uitspraken die discriminerend of lasterlijk zijn, of die een gevaar vormen voor de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Zie bijlage 1

Zie bijlage 1

13. Wijs kinderen en jongeren waar nodig ook op hun eigen **plichten en verantwoordelijkheden** ten aanzien van andere kinderen, burgers en de samenleving.

- Stimuleer respect voor de fundamentele rechten en vrijheden van de mens en hun medeburgers.
- Stimuleer respect voor de ouders van je jonge publiek, voor hun eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van hun land en voor andere culturen.
- Promoot de waarden van vredelievendheid, verdraagzaamheid en gelijkheid, evenals respect voor de natuurlijke omgeving, inclusief dieren, het milieu en het klimaat.

Waarom deze aanbevelingen?

De realisatie van het recht op informatie is zelf een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van andere kinderrechten, zoals het recht op overleven en ontwikkelen (IVRK 6), vrijheid van meningsuiting (13), vereniging (15), onderwijs (29), en vrije tijd en ontspanning (31). Om in al deze zaken goede keuzes te kunnen maken, moet men immers voldoende geïnformeerd zijn. Door de connecties tussen deze rechten te erkennen, maken journalisten **actief burgerschap binnen een pluralistische samenleving** mogelijk voor kinderen en jongeren.

* *

Om een **tegengewicht** te bieden **tegen de vaak polariserende en ontmoedigende boodschap van desinformatie**, streven kindwijze journalisten naar berichtgeving die het (wereld)burgerschap, het geloof in mensenrechten en het vertrouwen in maatschappelijke instellingen aanwakkert.

PARTICIPATIEF

14. **Betrek kinderen en jongeren** waar mogelijk **in elke stap** van je journalistieke proces en werking.

- Faciliteer de mogelijkheid voor kinderen en jongeren om alternatieve onderwerpen, bronnen of invalshoeken voor verslaggeving te suggereren of zelfs eigen journalistieke producten (interviews, reportages ...) aan te bieden.
- Bied kinderen en jongeren de ruimte om meer te doen dan enkel feedback geven op journalistieke beslissingen: laat hen waar mogelijk mee informeren, mee denken, mee praten, mee beslissen, mee uitvoeren, of mee evalueren.

Redacties:

- Ontwikkel of bied plaats aan formats die deze suggesties maximaal tot hun recht laten komen.
- Organiseer regelmatig werkgroepen waar kinderen en jongeren aanbevelingen kunnen doen over hiaten in je nieuwsaanbod of de manieren waarop je dit verspreidt.
- Raadpleeg ook andere actoren uit de leefomgeving van kinderen en jongeren (ouders, scholen, jongerenorganisaties) over de samenstelling en vormgeving van je nieuws. Zij hebben, zeker ten aanzien van jonge kinderen, het beste zicht op hun wensen en noden of de impact van hun nieuwsgebruik.

15. **Informeer** de kinderen en jongeren die je als bron van nieuws wil inschakelen **maximaal over je gewenste samenwerking met hen**.

- Identificeer jezelf duidelijk als journalist.
- Informeer je jonge bron of geïnterviewde op voorhand, helder en volledig over je gewenste doel en werkwijze.

- Laat op voorhand weten aan welke fases van de nieuwsproductie de kinderen en jongeren wel of niet kunnen deelnemen (bv. niet aan de montage). Bied een faire kans om een alternatieve aanpak voor te stellen.

16. Waak over een respectvolle omgang met de jonge mensen die jou nieuws bezorgen of die je interviewt: bescherm waar mogelijk hun identiteit en privéleven en te allen tijde hun waardigheid.

- Hou je strikt aan de gedetailleerde richtlijnen over 'De omgang van de pers met minderjarigen' uit de Code van de Raad voor de Journalistiek. Deze richtlijnen betreffen de herkenbaarheid van minderjarigen in berichtgeving, de nood aan toestemming van de minderjarige, een ouder of voogd en archiefmateriaal.
- Geef de woorden van je bronnen getrouw weer en schets geen onnodig negatief of eenzijdig beeld van deze kinderen en jongeren of hun culturele, sociale of politieke achtergrond. Dit geldt evenzeer voor titels en teasers.
- Maak op voorhand afspraken over welke informatie via welke kanalen of platforms mag worden verspreid. Verschillen tussen algoritmes en gebruikersgroepen zorgen immers voor verschillen in de blootstelling aan het publieke oog.
- Bespreek proactief de mogelijke impact van je interview of berichtgeving op het welzijn van de betrokken kinderen en jongeren. Wacht niet af tot zij vragen uiten.
- Respecteer zoals altijd het leed van slachtoffers en hun directe omgeving, en dring je bij de nieuwsgaring niet ongepast op.
- Bied zoals steeds de mogelijkheid tot nalezen aan de geïnterviewde, tot wederwoord aan personen die onderwerp zijn van de berichtgeving en tot rechtzetting van schadelijke berichtgeving.
- Schenk extra aandacht en zorg aan participerende kinderen en jongeren die kwetsbare individuen zijn.

Zie bijlage 2

Waarom deze aanbevelingen?

Het **recht op participatie** is een leidend principe doorheen het Kinderrechtenverdrag dat onder andere wordt uitgedrukt in Artikel 12: *“Het kind dat in staat is [een] eigen mening te vormen, [heeft] het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht”*.

Journalistieke berichtgeving belangt kinderen en jongeren duidelijk aan. Daarom erkennen kindwijze journalisten hun verantwoordelijkheid om hun jonge publiek te betrekken bij de vormgeving van hun nieuwsaanbod.

* *

Kinderen en jongeren **actief laten deelnemen aan de ontwikkeling van journalistieke berichtgeving** is een bijzonder efficiënte manier om hen te leren kwalitatief nieuws van nepnieuws onderscheiden én om hun vertrouwen in degelijke journalistiek te sterken. Ook **heldere en consequente afspraken** met journalisten en **faire representatie** in de berichtgeving dragen bij tot dit vertrouwen.

MET BIJZONDERE AANDACHT VOOR DESINFORMATIE

17. Leg zorgvuldig uit wat **desinformatie** is.

- Maak duidelijk welke elementen van je berichtgeving gebaseerd zijn op feiten, veronderstellingen, meningen of eigen duiding. Al deze zaken zijn legitieme bronnen van *informatie*, maar moeten wel goed van elkaar worden onderscheiden.

Feit = een vaststaand gegeven dat in principe door iedereen onafhankelijk kan worden vastgesteld.

Mening = een individueel maar overwogen standpunt dat bijdraagt aan het publiek debat. Niet elke bewering is dus een mening, laat staan een kwalitatieve of nieuwswaardige.

- Duid het onderscheid tussen *misinformatie* en *desinformatie*.

Misinformatie = incorrecte informatie die per ongeluk wordt verspreid.

Desinformatie = onbetrouwbare informatie die wordt verspreid met als doel te misleiden.

- Gebruik waar mogelijk eenvoudigere en specifiekere woorden dan 'desinformatie', zoals onjuiste, onbetrouwbare of ronduit verzonden berichten. Of gebruik de opdeling van misleidende informatie door Mediawijs in negen vormen: fake news/nepnieuws, propaganda, complottheorieën, slechte journalistiek, haatspraak, framing, satire, memes en phishing.

Nepnieuws = vals bericht dat wordt gepresenteerd als echt nieuws.

18. **Corrigeer** misinformatie zo snel mogelijk en zichtbaar op alle gebruikte mediakanalen.

- Bij ernstige fouten volstaat het updaten of verwijderen van het artikel niet, maar erken je de fout expliciet door middel van een rechtzetting. Geef deze rechtzetting een voldoende zichtbare plaats.
- Haal incorrecte online berichtgeving die niet kan worden aangepast, offline.

- Corrigeer eveneens ongelukkige redactionele keuzes, zoals misleidende hiaten in het nieuwsaanbod, eenzijdige berichtgeving, onvoldoende afstand van politieke framing of tendentieuze taalgebruik of beeldmateriaal. Leg uit wat er verkeerd liep, waarom, en hoe dit gecorrigeerd werd.
- Maak duidelijk voor je jonge publiek dat journalistieke duiding en correctie uit meer bestaan dan het faciliteren van woord en wederwoord. Vermijd dan ook valse balans, valse neutraliteit en valse autoriteit.

Valse balans = in functie van de openheid van het debat, experts en niet-experts op gelijke hoogte plaatsen binnen het expertisedomein.

Valse neutraliteit = terughoudendheid ten aanzien van een meningsverschil die toch een positie bevoordeelt omdat ze bestaande machtsonevenwichten reproduceert of versterkt.

Valse autoriteit = een expert in een bepaald domein opvoeren als expert in een ander domein.

19. Bestrijd actief nepnieuws en desinformatie.

- Vermijd dat je berichtgeving op desinformatie steunt en zet dit meteen recht indien het toch gebeurde.
- Identificeer en weerleg nepnieuws en desinformatie waarvan je weet dat het (ruim) circuleert onder kinderen en jongeren. Doe dit op de platformen waar het circuleert. Schenk echter geen aandacht aan nepnieuws, hoe spectaculair ook, dat nauwelijks circuleert, zodat je er niet zelf ruchtbaarheid aan geeft.
- Herhaal het nepnieuws of de misleidende claims niet eerst zomaar, ook niet in de vorm van een vraag, maar benadruk meteen de correcte feiten.
- Wanneer je jonge publiek een verkeerd beeld heeft van de omvang of het belang van een (vermeend) nieuwsfeit, corrigeer je dit en informeer je hen indien relevant over de werking van algoritmes op sociale media.

- Maak duidelijk waarom het bestrijden van desinformatie relevant is voor je jonge publiek. Leg uit:
  - hoe desinformatie mensen misleidt (retoriek en (groeps)psychologie)
  - door wie en waarom ze verspreid wordt (belangen en verdienmodel)
  - wat de effecten van de misleidende en foutieve berichten (kunnen) zijn voor het onderwerp en het publiek van de berichtgeving (bv. paniek, angst, haat, onverschilligheid, discriminatie, mensenrechtenschendingen).
- Erken de legitieme redenen waarom kinderen of jongeren nepnieuws of desinformatie geloven, zoals sociale achterstelling of een nood aan eenduidige antwoorden, en biedt ook daarover duiding. (Redenen die strijdig zijn met mensen- of kinderrechten, de democratie of de rechtsstaat zijn geen legitieme redenen.)
- Maak duidelijk dat de meeste berichtgeving door reguliere media wél betrouwbaar is. Waak er eveneens over dat je eigen berichtgeving over desinformatie kinderen en jongeren niet wantrouwig maakt ten aanzien van alle nieuws.

20. Publiceer **kindwijze factchecks**.

- Factcheck zowel populaire berichten die je zelf bedenkelijk of schadelijk lijken als berichten waarover veel kinderen of jongeren twijfels uiten.
- Gebruik een overzichtelijke vorm (bv. bullet points) en herhaal de conclusie van de factcheck in één zin.
- Informeer je jonge publiek op transparante en navolgbare wijze over elke stap die je uitvoerde bij het factchecken: het evalueren van het nieuwsmedium, de gebruikte bronnen en beelden, het controleren van weblinks en data ... Je kan hiervoor ook verwijzen naar de EDUbox Nepnieuws voor jongeren en De Schaal van M voor kinderen.
- Maak duidelijk waarom de factcheck relevant is voor je publiek.
- Presenteer je factcheck in de vorm van een detectiveverhaal.
- Verwijs naar lectuur die verdere duiding biedt bij de factcheck.

Samengevat

TOEGANKELIJK

1. **Breng je nieuws naar je jonge publiek:** ga op zoek naar de plaatsen waar kinderen en jongeren berichten over de actualiteit vernemen en bediscussieren.
2. **Vertrek** voor de inhoud van je berichtgeving zoveel mogelijk **vanuit de leefwerelden van kinderen en jongeren** en sla van daaruit een brug naar de bredere maatschappij en wereld.
3. Voorzie een mogelijkheid voor **rechtstreekse online communicatie** met je jonge publiek.

BEGRIJPELIJK

4. Presenteer jezelf als **herkenbare journalist** of informatieverstrekker.
5. Zorg ervoor dat je **berichtgeving helder en behapbaar** is voor alle leden van je jonge publiek.
6. Maak duidelijk **hoe** je berichtgeving tot stand kwam.

BESCHERMEND

7. Hou rekening met de **mogelijke psychologische impact** van je berichtgeving op je jonge publiek. Dit betekent niet dat je nieuwsonderwerpen sowieso als ongeschikt uitsluit, wel dat je de hoeveelheid, toon en duiding afstemt op kinderen en jongeren.
8. **Bescherm** kinderen en jongeren tegen alle vormen van **lichamelijk en geestelijk geweld**.
9. Informeer kinderen en jongeren over het bestaan en **bindende karakter van kinderrechten**.

STIMULEREND

10. Zet ruim in op berichtgeving die de **ontwikkeling van kinderen en jongeren bevordert**, met name hun sociale, psychische en morele welzijn en hun lichamelijke en geestelijke gezondheid.
11. Verruim de leefwereld van je jonge publiek door toegang te bieden tot informatie en materiaal uit een **verscheidenheid van nationale en internationale bronnen**.
12. Moedig kinderen en jongeren aan om gebruik te maken van hun **recht om vrij inlichtingen en denkbeelden te garen** en hun recht op **vrijheid van meningsuiting**.
13. Wijs kinderen en jongeren waar nodig ook op hun eigen **plichten en verantwoordelijkheden** ten aanzien van andere kinderen, burgers en de samenleving.

PARTICIPATIEF

14. **Betrek kinderen en jongeren** waar mogelijk **in elke stap** van je journalistieke proces en werking.
15. **Informeer** de kinderen en jongeren die je als bron van nieuws wil inschakelen **maximaal over je gewenste samenwerking met hen**.
16. Waak over een **respectvolle omgang** met de jonge mensen die jou nieuws bezorgen of die je interviewt: bescherm waar mogelijk hun identiteit en privéleven en te allen tijde hun waardigheid.

MET BIJZONDERE AANDACHT VOOR DESINFORMATIE

17. Leg zorgvuldig uit wat **desinformatie** is.
18. **Corrigeer** misinformatie zo snel mogelijk en zichtbaar op alle gebruikte mediakanalen.
19. **Bestrijd actief** nepnieuws en desinformatie.
20. Publiceer **kindwijze factchecks**.

Bijlagen

HET RECHT OP INFORMATIE

Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (Verenigde Naties, 1989), Artikel 17 – ‘Het recht op informatie’

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid.

- a) de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29 (*het recht op onderwijs dat is gericht op de maximale ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van elk kind*);
- b) internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- c) de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- d) de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- e) de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 (*restricties op het recht op vrijheid van meningsuiting*) en 18 (*de primaire verantwoordelijkheid van ouders*).

OMGANG VAN DE PERS MET MINDERJARIGEN

Code van de Raad voor de Journalistiek (VZW Vereniging van de Raad voor de Journalistiek, 2023), Richtlijn bij Artikel 15 – Omgang van de pers met minderjarigen

Art. 15. De journalist gebruikt loyale methodes om informatie, data, beeld- en audio-opnames en documenten te verkrijgen of te verwerken.

De journalist maakt geen misbruik van zijn hoedanigheid, in het bijzonder ten aanzien van mensen in een kwetsbare situatie zoals minderjarigen, slachtoffers van criminaliteit, rampen en ongevallen, en hun directe omgeving.

Richtlijn

De code is onverkort van toepassing op minderjarigen, maar minderjarigen bekleden een bijzondere positie. Daarom specificeert deze richtlijn een aantal elementen in de omgang van de pers met minderjarigen.

De journalist houdt het belang van de minderjarige voor ogen. Hij heeft aandacht voor het recht op bescherming en het recht op vrije meningsuiting van de minderjarige.

Wanneer hij een minderjarige aan het woord laat of herkenbaar in beeld brengt of wanneer een minderjarige door derden herkenbaar ter sprake wordt gebracht, houdt hij rekening met:

- de context, de aard en de gevoeligheid van het onderwerp;
- de emotionele betrokkenheid van de minderjarige bij het onderwerp;
- de maturiteit en oordeelsbekwaamheid van de minderjarige.

In uitzonderlijke gevallen bekleden minderjarigen bewust een publieke rol. Dat verlaagt de drempel om herkenbaar over hen te berichten of hen herkenbaar in beeld te brengen.

De minderjarige aan het woord

De journalist die een minderjarige aan het woord laat, informeert hem op zijn niveau over het opzet van de berichtgeving.

Wanneer hij de minderjarige herkenbaar aan het woord laat, vraagt hij in principe toestemming aan de ouders of de voogd, of aan een derde die tijdelijk of occasioneel verantwoordelijkheid draagt over de minderjarige.

- Toestemming is nodig bij emotioneel geladen of controversiële onderwerpen en bij langer lopende rubrieken of reportages waarin de minderjarige de rode draad vormt. Hoe zwaarder deze elementen doorwegen, hoe meer het aangewezen is om ouders of voogd rechtstreeks te contacteren.

- In uitzonderlijke gevallen kan er een gegronde reden zijn om geen toestemming te vragen, bijvoorbeeld bij tegenstrijdige belangen tussen de minderjarige en zijn ouders of voogd.
- Toestemming is niet nodig bij alledaagse en niet controversiële onderwerpen.

De journalist overweegt altijd of het niet aangewezen is om de minderjarige anoniem of onder een andere naam aan het woord te laten.

De minderjarige in beeld

De journalist die een minderjarige herkenbaar in beeld brengt, vraagt in principe toestemming aan de minderjarige zelf, en aan de ouders, de voogd, of een derde die tijdelijk of occasioneel verantwoordelijkheid draagt over de minderjarige.

Toestemming is niet nodig:

- voor algemene beelden op openbare plaatsen;
- bij alledaagse en niet controversiële onderwerpen;
- voor beelden die door officiële instanties worden verspreid;
- wanneer een gewichtig maatschappelijk belang zwaarder doorweegt dan het belang van de minderjarige.

Bij gebeurtenissen die voor de pers toegankelijk zijn of waar de pers uitgenodigd is, geldt de impliciete toestemming van de aanwezigen. Wanneer een minderjarige of degene die ter plekke verantwoordelijkheid over hem draagt zich verzet tegen het maken van herkenbare beelden, houdt de journalist daar rekening mee.

De journalist overweegt altijd of het niet aangewezen is om de minderjarige onherkenbaar te maken. Als hij beelden onherkenbaar maakt, doet hij dat op een doeltreffende manier.

Archiefmateriaal

Wanneer de journalist een interview met of beelden van een minderjarige opnieuw publiceert, houdt hij er rekening mee dat een minderjarige en zijn leefomgeving snel evolueren.

Het kan aangewezen zijn om ouder materiaal niet opnieuw te publiceren, of om opnieuw toestemming te vragen voor publicatie.

IDENTIFICATIE VAN MINDERJARIGEN

Code van de Raad voor de Journalistiek (VZW Vereniging van de Raad voor de Journalistiek, 2023), Richtlijn bij Artikel 23 – Identificatie in gerechtelijke context

Art. 23. De journalist respecteert het privéleven van personen en tast het niet verder aan dan noodzakelijk in het maatschappelijk belang van de berichtgeving. De journalist gaat in het bijzonder omzichtig om met mensen in een kwetsbare situatie, zoals minderjarigen, slachtoffers van criminaliteit, rampen en ongevallen, en hun directe omgeving.

Richtlijn

Identificatie van minderjarigen: De jeugdrechtbank

Elke identificatie van een minderjarige die onder een maatregel van een jeugdrechter valt, is bij wet verboden en dus strafbaar. Het maakt daarbij geen verschil of het gaat om een jongere die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd of een jongere in een verontrustende opvoedingssituatie.

Beroepsethisch kan identificatie in een aantal gevallen verantwoord zijn.

- Wanneer de berichtgeving helemaal niet over de betrokken zaak gaat en de maatregel van de jeugdrechter niet genoemd wordt.
- Om identificatiegegevens te publiceren die justitie, politie of Child Focus zelf vrijgeven, bijvoorbeeld in het kader van een zoekactie. Als deze instanties in een latere fase om bijzondere redenen vragen om de verspreiding van de gegevens te stoppen, houdt de journalist daar in de mate van het mogelijke rekening mee.
- Om een minderjarige toe te laten zijn of haar kant van de zaak toe te lichten, overeenkomstig artikel 13 van het Kinderrechtenverdrag dat het recht op vrije meningsuiting van minderjarigen waarborgt. Cruciaal is de vraag of identificatie in het belang van de minderjarige zelf is.

Identificatie van minderjarigen: Gerechtelijke context buiten de jeugdrechtbank

Minderjarige slachtoffers, getuigen of andere betrokkenen in een gerechtelijke context worden in principe niet geïdentificeerd. Wanneer de jeugdrechter een minderjarige uit handen geeft aan de gewone rechtbank, gelden de hoger vermelde principes in verband met verdachten en veroordeelden.

Bronnen

Aan de basis van deze Kindwijzer liggen verscheidene juridische, deontologische, wetenschappelijke en educatieve bronnen. Voor deze leidraad werd meer bepaald inspiratie geput uit de Code van de Raad van de Journalistiek, het Kinderrechtenverdrag en wetenschappelijk onderzoek over journalistiek, desinformatie en mediawijsheid. De totstandkoming van de Kindwijzer was daarmee een gezamenlijke inspanning, waarbij diverse perspectieven en disciplines werden samengebracht om een waardevol instrument te creëren voor kinder- en jeugdjournalistiek in het tijdperk van nepnieuws en desinformatie.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Verenigde Naties, 1989.

Code van de Raad voor de Journalistiek, VZW Vereniging van de Raad voor de Journalistiek, 2023 (update).

* *

Billiet, Jaak et al., *De strijd om de waarheid. Over Nepnieuws en desinformatie in de digitale mediawereld*, KVAB Standpunten 62, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, 2018.

De Schaal van M, Mediawijs: www.deschaalvanm.be

Digital misinformation / disinformation and children, UNICEF, 2021.

EDUbox Nepnieuws: Jouw checklist bij misleidende informatie, VRTNWS, MediaWijs en Arteveldehogeschool, 2023.

Feitencheckers. Educatief pakket voor leerkrachten, Mediawijs, 2022.

Hameleers, Michael & Tulin, Marina, Make fact-checks work: Evidence-based recommendations for practitioners, BENEDMO, 2022.

Kovach, Bill & Rosenthal, Tom, *The Elements of Journalism*. New York: Crown Publishers, 2021.

Laitila, Tiina, 'Journalistic Codes of Ethics in Europe'. In: *European Journal of Communication*, 10:4, 1995, 527-544.

Livingstone, Sonia, 'Reframing media effects in terms of children's rights in the digital age'. In: *Journal of Children and Media*, 10:1, 2016, 4-12.

Minderjarigen in de media? Tips voor journalisten en programmamakers, Kinderrechtencommissariaat, 2016.

NewZ Lab. Hoe krijgen media in Vlaanderen Gen Z warm voor nieuws?, Howest Hogeschool, 2023.

Stalford, Helen et al., 'Achieving Child Friendly Justice through Child Friendly Methods: Let's Start with the Right to Information'. In: *Social Inclusion*, 5:3, 2017, 207-218.

Wardle, Claire & Derakhshan, Hossein, 'Thinking about 'information disorder': formats of misinformation, disinformation, and mal-information', in: *Journalism, 'Fake News' & Disinformation*, UNESCO, 2018.

You've got news. Een handleiding voor journalisten door jongeren, StampMedia, 2018.

Notities:

Colofon

Redactie: Simon Truwant (KeKi)

Eindredactie: Pol Deltour (VVJ)

Inhoudelijk advies: Jan Boesman (Arteveldehogeschool), Pol Deltour (VVJ), Mediawijs, consortium NieuwsWijsNeuzen, StampMedia, Karrewiet, Jonas Lips (HLN TikTok), Anaïs Dockx (KLAAR, VRT), Nele Declercq (KITS&KLAP), Bart Tuinman (NOS), Maartje Luif, Jos van Helvoort (DeHaagseHogeschool), Gonne Eggink & Peter Nikken (Hogeschool Windesheim), Eugène Loos (Universiteit Utrecht), Joëlle Swart (Rijksuniversiteit Groningen), Sanne Tamboer (Radboud Universiteit), Jonathan Hendrickx (Universität Wien), Kristin Van Damme (UGent), Jan Lah (Ankerwijs), Andrew Coremans (DeLeerexpert), Ciska Veenhof (Stedelijk Onderwijs Gent), team KeKi.

Met dank aan: Vlaams minister voor Jeugd en Media Benjamin Dalle en het Departement Cultuur, Jeugd en Media van de Vlaamse Overheid

Opmaak: KeKi, Kristin Van Damme

©2024 NieuwsWijsNeuzen - Toestemming is vereist voor overname van de teksten, op welke wijze ook.

